

Tambú in het Curaçaosch Museum

Suzanne Perlmán, 'Tambúdans in Bándabou', 1951, olieverf op doek, Collectie Curaçaosch Museum. FOTO JULIE HENGVELD

Tambú ontwikkelde zich lang geleden op de plantages, het was een geheimtaal van de slaven waarin zij met elkaar konden communiceren zonder dat de shon (eigenaar) begreep waar het over ging. De tambú komt vooral voor op Curaçao. In mindere mate op Aruba en Bonaire. Belangrijkste instrumenten van de tambú zijn het percussie-instrument tambú, dat met de handen wordt bespeeld, en de clapi (schoffel). De muziek ondersteunt de zang, het geklap en het gestamp. De tambú spreekt kritisch over de samenleving en is doorgaans met ironische en dubbelzinnige teksten.

In het onvolprezen boek van Sinaya Wolfert en Jeannette van Ditzhuijzen 'Músika Curaçao. Van traditionele muziek tot moderne hiphop', uit 2013 wordt dit duidelijk gemaakt en dat de tambú ook tot op de dag van vandaag wordt gebruikt om buzenruzie te beslechten, om te protesteren tegen machtheb-

Nog altijd wordt in de tambú, een muzikaal genre van rituele zang, muziek en dans, in de dagen voorafgaand aan de jaarwisseling het afgelopen jaar doorgenomen.

DOOR JULIE HENGVELD

bers of tegen slechte leefomstandigheden. Daarbij zijn herhaling en improvisatie in de muziek belangrijk. Lange tijd waren tambúfeesten taboe en verboden. Met de afschaffing van de slavernij op 1 juli 1863 gaf de overheid weliswaar domeingronden in huur aan ex-slaven, maar de voorwaarde was wel dat onder andere een verbod kwam op het toelaten van tambú op de huurgrond. Angst voor tambúfeesten met grote groepen mensen en veel onbegrip leidden ertoe dat in 1936 een officieel algeheel verbod kwam op de tambú. De feesten vonden vervolgens stiekem plaats. Pas in 1952 werd het verbod op de tambú opgeheven.

Perlmans tambú in Bándabou

Een jaar voorafgaand op de afschaffing van het verbod op de tambú op Curaçao schilderde Suzanne Perlmán (1923) 'Tambúdans in Bándabou' (1951).

Het werd in 1982 geëxposeerd in Perlmans tweede solotentoonstelling in het Curaçaosch Museum. Sinds 2010 bevindt dit bruikleen zich voor onbepaalde tijd in het museum. Het heeft er jarenlang in de zogenaamde 'Meesterzaal' gehangen.

Beeldhouwer en schilder Brigitte Wawoe schreef in een voorwoord van het boek 'Curaçose Motieven' geschilderd door Suzanne Perlmán uit 2006, een biografische schets van Henry E. Coomans, dat Perlmans schilderijen 'over ruimte, hitte, eenzaamheid of juist uitbundige levenslust' gaan 'met een verstild coloriet alsof de verf van het linnen spat'. Wawoe spreekt ook over ritme in Perlmans schilderijen en intrigerende of harmonieuze composities.

Het 'ritme' met een coloriet dat van het linnen spat, een verbeelding van een uitbundige levenslust, komt duidelijk terug in het werk 'Tambúdans in Bándabou'. Suzanne Perlmán toont ons op het doek in heldere kleuren de sensualiteit van de dansers. Op de voorgrond rechts op het doek een heftig dansende man op de rug gezien, de linkerarm uitgestrekt. Zijn kleurrijke broek toont een driehoekig dessin. Links van hem op het schilderij een dame met een gestreept wijf gewaad 'en profil' vergegeven. Vermoedelijk is zij de zangeres bij deze tambú. De weergave van de hoofden van deze beide figuren in dit schilderij grijpen terug op het hoofd van de Antiliaanse moeder en kind uit 1945 en het gestreepte gewaad van de vrouw in 'Tambúdans' lijkt dezelfde stof als waaruit de kleding van twee figuren in Hoshannah (1945) bestaat. Links onder op het schilderij een zittende tambúspeler (met witte pet), de handen in actie op de rood-wit-blauwe trom. Op de achtergrond zijn nog een viertal heftig dansende figuren te zien.

Bovenaan de expositiestijl van de solotentoonstelling van

Suzanne Perlmán, 'Antiliaanse moeder en Kind', 1945, olieverf op doek, privécollectie. FOTO SUZANNE PERLMÁN

Suzanne Perlmán in het Curaçaosch Museum in 1982 stonden de volgende woorden opgetekend: 'Fragmenten van Antiliaanse dichtkunst die de schilderijen van Suzanne Perlmán begeleiden. Natuurlijk ben ik ervan overtuigd dat schilderijen geen commentaar behoeven; zij spreken zonder woorden, zij zijn taal en symbool. Maar om dat alle expressie van kunst een wisselwerking is tussen dichtkunst en schilderijen, vertegenwoordigt deze wisselwerking een nieuw perspectief als een vijfde vertaald.' (Vrij uit het Engels vertaald, JH).

'Tambú in Bándabou' werd begeleid door een gedicht van dichter, schrijver, beeldend kunstenaar en archeoloog Elis Juliana (1927-2013) en luidt als volgt: 'Rumanan tur dunami bras/jodani jora mi barri; dunami brio pa mi grita/cant' e mela gradici/Tocado mi tamburu/tok' e tambu te bo kibre...'. Er onder in het Engels vertaald: 'Brother lend me your arm/help me to chant/to clear my soul/of all suffering/till it bursts beat the drum.' Uit: Elis Juliana, Tambu ma 'fin' 'Flor di Anglio'.

Net op tijd

In cultureel centrum de Dutch Centre in Londen sloot 2 oktober 2018 de tentoonstelling Su-

zanne Perlmán-Catching the Ephemeral (Suzanne Perlmán 'Het voorbijgaande vangen'), met werk van de 93-jarige, nog steeds actief werkzame Suzanne Perlmán-Sternberg. De geïntegreerde kunstwerken zijn in de afgelopen zeventig (!) jaar tot stand gekomen op drie continenten. Ze verbeelden een eeuwenlang leven.

Suzanne Sternberg werd in 1923 geboren in Budapest in een orthodox joodse familie van kunst- en antiekhandelaar. Ze trouwde in november 1939 met de eveneens joodse - Nederlandse graanimporteur Henri Perlmán (1909-1982) en verhuisde in dat jaar naar Rotterdam. Voor besprekingen van een grote order vertrokken Henri en Suzanne op 7 mei 1940 naar Parijs. Drie dagen later volgde de Duitse inval in Nederland en een terugkeer naar Rotterdam was niet meer mogelijk. Een aantal dagen later werd het Rotterdamse kantoor van Henri gebombardeerd. Hun Franse onderhandelaar, de minister van Binnenlandse Zaken, zou hebben gezegd dat door zijn uitnodiging hij wellicht hun levens gered zou hebben. Gezien de joodse afkomst kreeg het echtpaar van de Nederlandse ambassade het advies te vertrekken naar overzee-

Opleidingen en atelier

Na de oorlog studeerde Suzanne aan de School of Art van de Columbia University in New York, de St. Martin's School of Art in Londen en de San Miguel de Allende in Mexico. Suzanne Perlmán was daarnaast ook leerlinge van de befaamde Oskar Kokoschka (1886-1980) in Salzburg, Oostenrijk. Deze kunstenaar was in 1953 verhuisd naar Villeneuve aan het Meer van Genève waar hij de 'Internationale Sommerakademie Rief Bildeunde Kunst Salzburg' oprichtte, een internationale ontmoetingsplaats voor mensen van verschillende (sociale) achtergronden, disciplines

en leeftijden. Omstreeks 1950 was het echtpaar Perlmán op Curaçao naar een villa aan de Reigersweg verhuisd. In deze vijftiger jaren runden zij een winkel met de naam Fanny's Shop, aan het Hendrikplein gelegen. Daar werden toeristenartikelen verkocht, lud geschenken van kristal en porselein en antiquiteiten. Op de eerste verdieping had Suzanne er haar schildersatelier. De Perlmans kregen drie zonen die in Londen en New York zouden gaan wonen.

Op 11 juni 1940 vertrokken Suzanne en Henri met het laatste schip vanuit Frankrijk naar de West, onderweg mijnevelden ontwijkend. Zij zetten eind augustus 1940 voet aan wal op Curaçao en logeerden de eerste tijd in Hotel Centraal, waarna zij zich installeerden in het huis van de Duitse consul op Pietermaai, dat vanwege de oorlog in mei 1940 was gesloten. Suzanne was al begonnen met schilderen (onder andere 'Blinde mandenvlechter', 1941 en 'Wasdag, met drie generaties', 1941).

Twee solo-exposities in Curaçaosch Museum

In 1961 kwam in het Curaçaosch Museum Perlmans eerste solotentoonstelling tot stand. Nederlands kunstenaar Hans van Draanen (1931-1987), in 1960-1961 curator in het Curaçaosch Museum en organisator van de tentoonstelling, zij bij de opening dat Suzannes werk van een ingetogen onrust en een geladen dynamiek zijn. Enkele dagen na de opening werd al een vijftal werken van haar verkocht.

In 1982 vond de tweede solotentoonstelling plaats ter gelegenheid van het 350-jarig bestaan van de synagoge Mikvé Israel-Emanuel. De tentoon-

stelling werd georganiseerd door het Cultureel Centrum Curaçao en het Curaçaosch Museum. Toen Henri Perlmán in datzelfde jaar overleed, schonk Suzanne als In Memoriam een maquette van de synagoge op Curaçao aan het Joods Historisch Museum in Amsterdam. Sinds halverwege de jaren 80 woont en werkt Suzanne in Londen, waar haar naaste familie woont.

Exotische ontlandingen

Rechtsgeleerde/arts/literator en gouverneur van de Nederlandse Antillen Cola Debrót (1902-1981) schreef in 1970 de introductie bij een tentoonstelling van Perlmán in Gouda waarin hij haar werk kenmerkte met 'plastische dimensies van Cézanne, en de exotische ontlandingen van Gauguin'. (Debrót verwees naar de Franse post-impressionistische schilders Paul Cézanne (1839-1906) en Paul Gauguin (1848-1903), red.).

'Exotische ontlandingen' zien we duidelijk in het werk 'Tambú in Bándabou'. In een lemma in de Encyclopedie van de Nederlandse Antillen, tweede herziene druk (De Walburg Pers, Zutphen) wordt treffend beschreven wat wij zien in 'Tambú in Bándabou': een 'vertekening van lijnen, manipula-

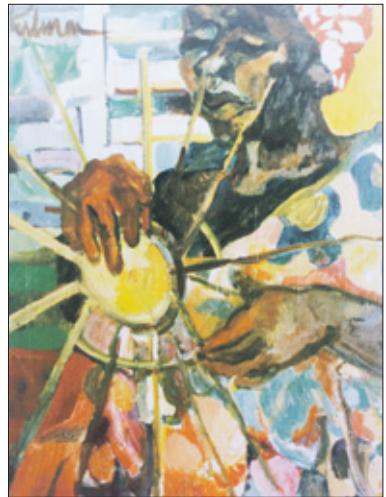
ties van vormverhoudingen en een levendig en heftig kleurgebruik'.

Sensitief

Suzanne zei zelf over haar werk: 'Waarom schildert iemand? Niet alle kunstenaars zullen je hetzelfde antwoord geven. Ik geloof zelf dat sommige mensen beschikken over een zekere excessieve gevoeligheid. Zij zien niet alleen dingen, maar doorzien ze op een of andere manier ook, omdat alles zo'n sterke indruk op ze maakt. Ik denk dat de Antillen een heel diepe indruk op mijn bewustzijn hebben gemaakt. Alle zintuigen werden er geprikkeld; een versmelting van kleur, motieven en ritmes die mijn werkdorring. Je wordt er geraakt door het licht, de architectuur, door de mensen en hun achtergronden en bewegingen. Zij zijn fascinerend en absorberend en dit komt terug in mijn werk.'

De biografie van Suzanne Perlmán is te koop in het Curaçaosch Museum. Het boek 'Músika Curaçao' is onder andere in boekhandel Mensing's Caminada te koop.

Het Curaçaosch Museum in de Van Leeuwenhoekstraat 2/1n is geopend van dinsdag tot en met

'Blinde mandenvlechter', 1941, olieverf op doek, privécollectie. Uit: boek 'Curaçose Motieven' geschilderd door Suzanne Perlmán. FOTO DE VRIES

zaterdag van 9.30uur tot 16.30 uur. Op zon- en maandagen gesloten.

Fanny's Shop op het Prins Hendrikplein in Punda. In de jaren 50 grund door Suzanne en Henri Perlmán. Boven de winkel had Suzanne haar atelier. Foto van het Nationaal Archief Nederland, uit Fotocollectie Elsevier, 1960. FOTO DE VRIES

Huis van Suzanne en Henri Perlmán in 1940, nadat de Duitse consul het monumentale pand in Pietermaai bij het uitbreken van de oorlog moest verlaten. Uit de collectie van het Nationaal Archief Curaçao. FOTO FRED FISCHER